

TURKU
HALINEN — RAVATTULA — KURALA

Raportti sähköpölyäskuoppien kaivuun
seurannasta v. 1990

Sisällys:

Tutkimuskohdetiedot	3
Johdanto	4
Tutkimusalueen topografiaa ja maasto-olosuhteet	4
Tutkimuskohteet ja menetelmät	4
Tutkimustulokset	5
Iso-Pompo — Pähkinämäen kivikautinen asuinpaikka	6
Lopuksi	7
Liitteet	
Peruskarttaliite 1:20000	8
Kantakarttaliite 1:2000	9

TUTKIMUSKOHDETIEDOT

(202 01 0052)

- Tutkimusalue: Turku Halinen - Ravattulankylä (aiemmin Kaarinaa) ja Kurala reitillä Vanhan Ravattulantien reuna Sipikummun luota Pähkinämäen rinteellä olevalle tontille Harjula ja Pähkinämäen rinteeltä Aurajoen yli etelään Ristimäen puolelle.
- Tutkimusten luonne: Avojohton rakentamisen yhteydessä suoritettu pylväskuoppien kaivuun seuranta
- Aika: 11.-12.6., 13.-14.8. ja 27.-28.8.1990
Tutkija: Heljä Brusila, Turun maakuntamuseo
- Löydöt: Kivikauden asuinpaikka, esinelöytöjä
Löytönumerot: KM 26170:1-20
- Löytöpaikka:
Kunta: Turku
Kylä: Ravattula
Löytöpaikan nimi: Iso-Pompo - Pähkinämäki
- Löytöpaikan sijainti: Peruskartta 1043 12 Littoinen, x=6707 08, y=573 50, z=19-28
Turun tuomiokirkosta 3,5 km NE, Aurajoen pohjoisrannalla.
- Löytöpaikan maasto: Etelä-kaakkoon viettävää rinnettä, joka on Vanhan Ravattulantien N-puolella havupuuta kasvavaa metsää ja S-puolella viljelyksessä olevaa peltoa, joka muodostaa asuinpaikan alueella terassin.
- Tila ja omistajat: Iso-Pompo 6:116,
Turun kaupunki,
osoite: Kristiinank. 1, 20100 Turku
Puh.: Kiinteistöos. 921-624 111
Pähkinämäki 6:58
Tuomiston perikunta/Mirjam Tuomisto
osoite: Ravattulanpolku 71, 20380 Turku
- Asuinpaikan laajuus. Ei tiedossa, mutta löytöjä sekä Vanhan Ravattulantien eteläpuoliselta pelloilta että pohjoispuolella olevalta metsärinteeltä ainakin korkeuskäyrien 19 ja 28 m väliltä
- Luokitusehdotus: Luokka II, vaurioitunut osittain pelto- ja tietöissä sekä hiekanotossa. Alue kuuluu kuitenkin Aurajokilaakson kulttuurimaisemaan.

JOHDANTO

Vuoden 1989 lopulla tiedusteli Turun energialaitos maakuntamuseon kantaa hankkeeseensa rakentaa avojohto Halisten alueelta Aurajoen yli Ristimäen ja Kuralan puolelle. Maastotarkastuksen yhteydessä kävi kuitenkin ilmi, että avojohto oli tarkoitus rakentaa muinaisjäänöksiltään ja kulttuurimaisemaltaan arkaan maastoon — Halisten, Ravattulan kylän ja Ristimäen jokilaaksoon, joka on määritelty eri yhteyksissä, mm. seutukaavassa, olennaiseksi osaksi Aurajokilaakson ikivanhaa kulttuurimaisemaa. Alueen muinaisjäänöksistä mainittakoon Vanhan Ravattulantien varressa olevat hautaröykkiöt (Inv. 1954, kaiv. 1941, 1947), Halisten ja Kaarinan Ravattulan esihist. asuinpaikat (Inv. 1986-1988, tark. 1985-1986) sekä uhrikivet (Inv. 1990). Edellä mainittujen seikkojen vuoksi avojohdon reitistä katsottiin aiheelliseksi neuvotella museoviraston kanssa.

Energialaitos laati museovirastolle kolme reittivaihtoehtoa, joista parhaaksi osoittautui reitti, joka noudatti Vanhan Ravattulantien reunaa Sipikummun luota Pähkinämäen rinteellä olevalle tontille Harjula 6:33 asti ja Pähkinämäen rinteeltä Aurajoen yli etelään Ristimäen puolelle (MV 63/304/1990). Museovirasto edellytti lisäksi, että pylväskuoppien paikat tarkastetaan maakuntamuseon tutkijan läsnäollessa ja että hän myös seuraa pylväskuoppien kaivuuta.

Pylväskuoppien paikkojen tarkastus tapahtui 26.4.1990 ja kuoppien kaivuut kolmessa vaiheessa yllä mainittuna aikana.

TUTKIMUSALUEEN TOPOGRAFIAA JA MAASTO-OLOSUHTEET

Alue, jolle sähkölinja pystytettiin, kuuluu nykyisin kokonaisuudessaan Turun kaupungin alueeseen, sillä Turun rajan tuntumassa ollut osa Kaarinan Ravattulan kylää liitettiin Turkuun 1988. Kuntaraja siirtyi Kaarinan puolella olevan Mattilan tilan rajalle. Maastoltaan alue on Aurajokilaakson rantamaisemaa, jolle ovat ominaista loivasti jokeen viettävät viljelyksessä olevat rinnepellot sekä niistä ylempänä kohoavat metsäiset, paikoin myös hiekkapohjaiset tai kallioiset mäkialueet. Aurajoen N-rinteellä oleva Vanha Ravattulantie johtaa joen suuntaa noudatellen, osittain peltojen halki, osittain ylempänä metsän reunassa, Halisista Ravattulan kylään.

TUTKIMUSKOHTEET JA MENETELMÄT

Avojohdon rakentaminen aloitettiin Vanhan Ravattulantien varren pylväskuopista (Reitti A). Toisessa vaiheessa pystytettiin

Pähkinämäen SW-rinteelle, tontille Päivärinne johtanut pylväsriivi (Reitti B) sekä tontin Pähkinämäki pellolle, Ravattulantien S-puolelle merkityt pylväät (Reitti C). Aurajoen N-rannalle ja Ristimäen puolelle tulleet pylväskuopat kaivettiin viimeiseksi (Reitti D). Kuopat kaivettiin pienikauhaisella (lev. n.50 cm) kaivinkoneella laajuudeltaan minimikokoisiksi. Alaspäin edettiin kerroksittain välillä lastalla tarkastaen kerrostumien luonnetta. Osalle pylväskuopista kaivettiin tukivaijereita varten myös nk. haruskuopat (pit. n. 4 m, lev. 0,5 m).

TUTKIMUSTULOKSET

Havainnot pylväskuopittain

Reitin A pylväskuopat 1-9 kaivettiin viljelyksessä olevan pellon reunaan, jossa kyntökerroksen vahvuus oli keskimäärin 30 cm ja sen alla oli savi tai savisoro. Kuopista ei havaittu mitään merkkejä kulttuurikerrostumista.

Kuopat 10-17 kaivettiin Vanhan Ravattulantien metsän puoleiselle pohjoisreunalle, äskettäin peratun ojan varteen. Useimmissa kuopissa oli humuksen alla pian savi eikä kulttuurikerroksen merkkejä havaittu. Vain kuoppien 14 ja 16 kohdalla maaperä oli hiekkaa tai vahvasti hiekan sekaista. Pylvään 16 haruskuopista ja ympäristöstä löytyi kivikauden asuinpaikkalöytöjä.

Reitin B pylväskuopat kaivettiin metsärinteeseen tonttitien varteen. Kulttuurikerrostumien merkkejä alueelta ei havaittu.

Reitin C linjalle kaivettu kuoppa 18 sijaitti puutarhamaana olevalla pellolla. Kyntökerros oli vahvasti hiekan sekaista ja sen alla oli hiekkapohja. Kulttuurikerrostuman merkkejä kuopasta ei havaittu. Alueen kyntökerroksesta poimittiin kuitenkin talteen muutama kiviesine ja lukuisasti iskoksia. Löydöt osoittavat asuinpaikan jatkuvan kyseiselle peltoalueelle.

Reitillä D kuoppien 23 ja 24 alue oli alavaa rantapeltoa ja savimaata. Pylväs 25 pystytettiin heti turpeen alta paljastuneeseen kallioon. Kuoppa 26 ja pylvään 27 haruskuoppa kaivettiin peltomaan kaltaiseen maaperään. Mistään kuopasta ei todettu kulttuurikerrostumien merkkejä tai löytöjä, ei edes pylvään 27 haruskuopasta, joka kaivettiin Ristimäen kansakoulun itäpuolella olevan pellon reunaan.

ISO-POMPON — PÄHKINÄMÄEN KIVIKAUTINEN ASUINPAIKKA

Topografiasta ja maasto-olosuhteista

Asuinpaikka-alue sijaitsee Aurajoen pohjoisrannalla, etelä-kaakkoon viettävällä rinteellä Vanhan Ravattulantien N- ja S-puolella. Tien N-puolella maasto on havupuuta kasvavaa, loivaa, hiekkapohjaista metsärinnettä. Tien eteläpuoli on viljelyksessä ja kasvimaana olevaa peltoa, joka muodostaa 20-21 m:n korkeuskäyrän yläpuolella loivemman rinneterassin. Sen S -SE-reuna viettää kys. korkeuskäyrien alapuolella varsin jyrkästi Aurajoen rantaterassille. Myös tien eteläpuoli on hiekkapohjaista rinnettä ainakin terassin kohdalla.

Asuinpaikalle on aiheutettu vaurioita mm. hiekanotossa, sillä tien pohjoisreunassa, pylvään 16 itäpuolella, on vanha, umpeen kasvanut hiekanottoaika. Myös viime vuosina tehty tienvarsiojien perkaus on aiheuttanut jonkin verran vaurioita. Eteläpuolisella peltoalueella ovat asuinpaikan ylemmät kerrostumat tuhoutuneet kyntötöissä.

Löytöolosuhteista ja -havainnoista

Pylväälle n:o 16 kaivettiin kuoppa ojan viereen metsän puolelle ja kolme haruskuoppaa, joista kaksi N-puolelle, uloin 9 m:n päähän, ja yksi itäpuolelle entisen hiekanottoajan penkalle, niin ikään 9 m:n päähän.

Pylväs- ja N-puolen haruskuopissa oli n. 15 cm vahvan turvehumuskerroksen alla hiekkamaa. Kaivuutilanteessa siinä ei havaittu värjäytynyttä kulttuurimaata tai löytöjä. Toisaalta värierojen havaitseminen oli erityisen vaikeaa rutikuivan maan vuoksi.

Humuksen alainen hiekka kiinnitti kuitenkin huomiota siksi, että se vaikutti haruskuoppien alueella ikään kuin tamppaantuneelta n. 30 cm:n syvyyteen. Kuoppien leikkaukset tarkastettiin uudestaan asuinpaikan paljastuttua itäisen haruskuopan kohdalta, ja silloin uloimman kuopan N-seinästä, humuksen ja hiekan rajalta sekä hiekasta löytyi kolme kivilaji-iskosta (26170:7).

Kuten sanottu alueen asuinpaikkaluonne selvisi vasta kun entisen hiekanottoajan W-penkalle ojan varteen kaivettiin haruskuoppaa. Koneen poistettua penkalle ojankaivuussa nostettu irtomaa ja aloitettua pintakerroksen poisto ojasta lähtien, havaittiin jo ensimmäisen kauhannoston yhteydessä, että turpeen alla oli vahvasti noen sekainen kulttuurimaahiekka (paks. n. 10 cm). Kiviä (esim. liesi-) kulttuurimaan joukossa ei ollut. Kaivaminen lopetettiin heti ja koneen ylös nostama kulttuurimaakauhallinen tutkittiin. Siitä talletetut löydöt (26170:1-6) koostuvat saviastianpalasista ja iskoksista.

Kuoppa täytettiin ja harukselle kaivettiin kuoppa viereiseen hiekanottopaikkaan.

Entisen hiekanottopaikan reunaleikkauksen tarkastuksessa, sikäli kuin se oli pensaiden ja vajonneen penkan takia mahdollista, havaittiin ainakin NE-syrjällä noen sekaista hiekkaa. NE - N-leikkauksesta löytyi lisäksi kaksi kivilaji-iskosta (26170:8).

Noin 7 m soranottopaikan N-reunasta pohjoiseen kaivettiin 50x50 cm laaja koekuoppa 1. Turpeen ja humuksen alla oli hiekka-soramaa, josta löytyi kaksi kvartsi-iskosta (26170:9), mutta minkäänlaista värjäytymistä maassa ei havaittu.

Kaivettaessa pylväskuoppaa 18 Ravattulantien eteläpuoliselle pellolle havaittiin ympäristön kyntömaassa olevan (oli peruna- ja vihannesmaana) runsaasti iskoksia sekä muutama kiviesine tai sellaisen katkelma (26170:10-20). Koekuoppia alueelle ei tehty. Kivikauden asuinpaikan jatkuminen alueelle näyttää selvältä.

LOPUKSI

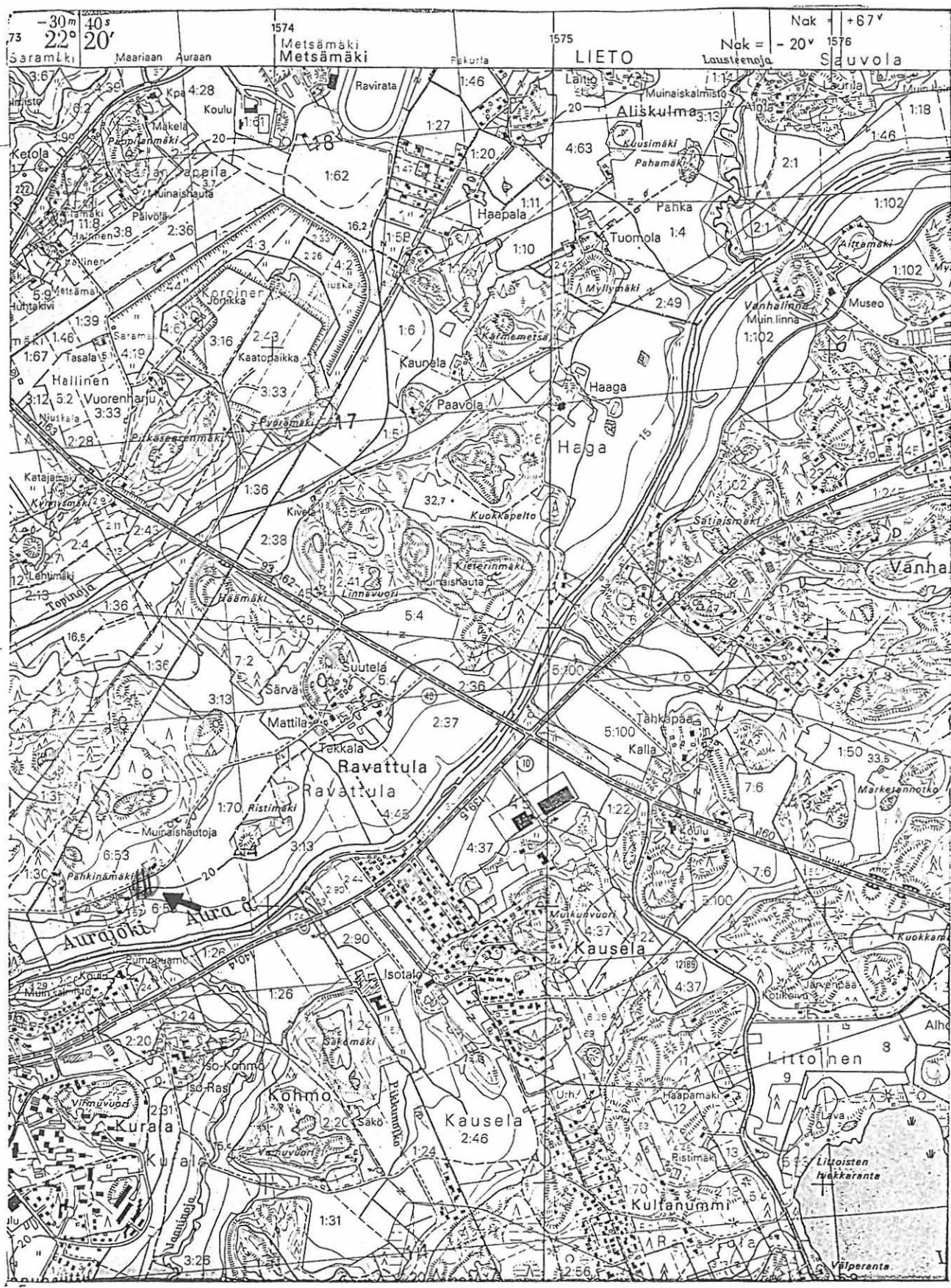
Pähkinämäen rinteeltä paljastunut löytökohde on kiistatta kivikautinen asuinpaikka jo tähänastisten löytöjen perusteella. Sen laajuudesta ei ole tässä vaiheessa muuta tietoa kuin että se ulottuu ainakin 20 m:n korkeuskäyrältä noin 28 m:n korkeuskäyrälle metsärinteeseen. Laajuuden määrittämiseksi alueella olisi suoritettava koekuopitus.

Sen jälkeen kun kyseinen alue Ravattulan kylää liitettiin Turkuun ovat paineet alueen kaavoittamiseksi rakentamiskäyttöön lisääntyneet. Mm. Jaanintien jatkaminen Ristimäen koulun itäpuolitse Aurajoen yli Pähkinämäen rinteelle ja edelleen Halisten takaa Topinojan laaksoon saattaa jonain päivänä, ehkäpä jo lähitulevaisuudessa, olla tosiasia. Mikäli kyseinen tiehanke joskus toteutuisi, tulisi se todennäköisesti kulkemaan Iso-Pompon-Pähkinämäen asuinpaikan yli.

Heljä Brusila

Turussa 1.3.1991

Heljä Brusila
Turun maakuntamuseo

Ote peruskartasta 1043 12

TURKU, RAVATTULA, Iso-Pompo-Pähkinämäki
 Kivikautinen asuinpaikka

TURKU RAVATTULA

Iso-Pompo-Pähkinämäki
Kivikauden asuinpaikka-alue
Avojohton reitti ja pylväskuopat
Seurantatutkimuksessa 1990
MK 1:2000
HB

Liitekartta 2

- 1 • pylväs
- z— avojohto
- sorakuoppa
- /// • löytökohta

